

ATSKIROJI NUOMONĖ
VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS KOMISIJOS NARYS
GEDIMINAS SAKALAUSKAS

Vyriausiajai
El. p. vtek@vtek.lt

tarnybinės

etikos

komisijai

Dėl VTEK sprendimo nepradėti tyrimo Povilo Poderskio atžvilgiu

1. Situacijos aprašymas

2025 m. spalio mėn. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK) gavo pranešimą dėl buvusio Lietuvos Respublikos aplinkos ministro Povilo Poderskio (toliau – Asmuo).

Pranešime nurodyta, kad Asmuo nustojo eiti aplinkos ministro pareigas. Vėliau jis buvo paskirtas Aplinkos ministerijos (toliau – Ministerija) kancleriu toje pačioje institucijoje. Tokiais veiksmais Asmuo galimai pažeidė Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo (toliau – VPIDĮ) 15 straipsnio nuostatas. Šios nuostatos nustato apribojimus dirbti pasibaigus tarnybai.

VTEK siekė surinkti informaciją, reikalingą sprendimui dėl tyrimo pradžios. 2025 m. spalio 7 d. posėdyje Komisija vadovavosi Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo (toliau – VTEKĮ) 29 straipsnio 1 dalimi. Ji kreipėsi į Ministeriją dėl papildomos informacijos ir dokumentų pateikimo.

2. Priimtas sprendimas

2025 m. spalio 28 d. VTEK posėdyje buvo išnagrinėti duomenys. Jie pateikti pranešime ir papildomoje informacijoje dėl Povilo Poderskio veiksmų atitikties VPIDĮ nuostatomis.

VTEK atsižvelgė į gautą informaciją ir galiojantį teisinį reguliavimą. Balsų dauguma Komisija nusprendė nepradėti tyrimo. Ji vadovavosi VTEKĮ 23 straipsnio 1 dalies 4 punktu. Šis punktas taikomas, kai pranešime nenurodyta duomenų, be kurių neįmanoma pradėti tyrimo.

VTEK narys Gediminas Sakalauskas vienintelis nepritarė šiam sprendimui.

3. Atskirosios nuomonės teisinis pagrindas

Pagal VTEK įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, VTEK narys gali pateikti atskirąją nuomonę. Tai galima daryti nesutinkant su sprendimu.

Naudodamasis šia teise, teikiu atskirąją nuomonę. Ji pateikiama dėl VTEK 2025 m. spalio 28 d. sprendimo nepradėti tyrimo.

Tyrimas turėjo būti pradėtas dėl Povilo Poderskio veiksmų atitikties VPIDĮ 15 straipsniui.

4. VPIDĮ 15 straipsnis: apribojimai dirbti

VPIDĮ 15 straipsnis nustato konkrečius apribojimus. Jie taikomi asmenims, kurie ėjo šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas.

Asmuo per paskutinius vienus darbo metus gali būti:

1. Tiesiogiai rengęs, svarstęs ar priėmęs sprendimus, susijusius su juridinio asmens veiklos priežiūra ar kontrole;
2. Priėmęs sprendimus dėl lėšų skyrimo juridiniam asmeniui iš Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių biudžetų;
3. Priėmęs kitus su turtu susijusius sprendimus.

Toks asmuo baigęs eiti VPIDĮ 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas vienus metus negali eiti pareigų minėtame juridiniame asmenyje. Išimtis galioja tik tada, jeigu kituose įstatymuose nustatyta kitaip.

Taigi asmeniui, priėmusiam bent vieną iš aukščiau nurodytų sprendimų, taikomas vienu metų atvėsimo laikotarpis. Jis skaičiuojamas nuo dienos, kai baigiamos eiti VPIDĮ 2 straipsnio 5 dalyje nurodytos pareigos.

4.1. Išimčių taikymo tvarka

VPIDĮ 18 straipsnio 1 dalis leidžia Komisijai priimti sprendimą dėl išimčių. Komisija, gavusi asmens prašymą, atsižvelgia į VPIDĮ 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas deklaruojančių asmenų pareigas. Ji įvertina prašymą pateikusio asmens nurodytas aplinkybes, surinktus dokumentus ar informaciją.

Vertinami šie kriterijai:

- Juridinių asmenų teisinė forma;
- Sprendimų turinys;
- Asmens pareigų pobūdis;
- Tarnybinės (darbo) funkcijos;
- Atsakomybės mastas.

Komisija gali priimti sprendimą dėl išimčių, jeigu tai neprieštarauja įstatymo paskirčiai ir kitiems tarnybinės etikos ir elgesio normas reglamentuojantiems teisės aktams.

5. VTEK argumentai dėl tyrimo nepradėjimo

VTEK pateikė motyvus, kuriais rėmėsi nusprendusi nepradėti tyrimo. Cituoju:

"Komisija susipažino su Ministerijos pateiktais ministro Povilo Poderskio įsakymais, priimtais per paskutinius metus einant šias pareigas. Pažymėtina, kad ministro priimti sprendimai Ministerijos atžvilgiu iš esmės laikytini priimtais dėl to paties juridinio asmens, t. y. savo darbovietės.

Atsižvelgiant į tai, manytina, jog VPIDĮ 15 straipsnyje numatyti apribojimai neturėtų būti taikomi tais atvejais, kai Ministerijai vadovaujantis ministras, nustojęs eiti šias pareigas, siekia įsidaibinti pačioje ministerijoje, t. y. tame pačiame juridiniame asmenyje. Komisijos nuomone, VPIDĮ 15 straipsnyje įtvirtinti apribojimai turėtų būti taikomi tik siekiant eiti pareigas kitame juridiniame asmenyje nepaisant jo teisinės formos ir nuosavybės. Priešingu atveju VPIDĮ nuostatos būtų

aiškinamos pernelyg jas plečiant ir tokiu atveju jų įgyvendinimas taptų sunkiai įvykdomas arba visai neįmanomas.

Atsižvelgdama į VTEK pateikto pranešimo duomenis bei galiojantį teisinį reguliavimą, VTEK vertina, jog pranešime nepateikta jokios objektyvios informacijos apie galimą VPIDĮ pažeidimą."

6. Kodėl nesutinku su VTEK argumentais

Su šiais VTEK argumentais nesutinku dėl šių priežasčių:

6.1. Ministras yra juridinio asmens valdymo organas

Ministras yra ministerijos vadovas ir vienasmenis juridinio asmens valdymo organas. Jis vykdo šio juridinio asmens veiklos priežiūrą ir kontrolę. Tai numatyta Vyriausybės įstatyme ir Biudžetinių įstaigų įstatyme.

Pasibaigus ministro įgaliojimams nutrūksta jo ministro statusas. Šis asmuo praranda biudžetinės įstaigos vadovo teisinį statusą. Apie tokį vadovo pasikeitimą privaloma informuoti Juridinių asmenų registrą. Keičiasi ministerijos atstovavimo teisė, valdymo organas ir atsakomybė už biudžetinės įstaigos veiklą.

Todėl naujas įsidarbinimas toje pačioje įstaigoje laikytinas *naujų teisinių santykių pradžia*.

6.2. VPIDĮ 15 straipsnio taikymas

Įstatymų leidėjas aiškiai nustatė apribojimą asmenims, kurie kontroliavo ar prižiūrėjo juridinį asmenį. Buvusiam ministrui, kaip vienasmeniui valdymo organui, taikytinas VPIDĮ 15 straipsnio apribojimas.

7. Faktinės aplinkybės: laiko linija

Pagal duomenis ir oficialius Respublikos Prezidento dekretus:

Povilas Poderskis:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro pareigas ėjo: 2024 m. gruodžio 12 d. – 2025 m. rugsėjo 25 d.

Kastytis Žuromskas:

Lietuvos Respublikos Prezidento 2025 m. rugsėjo 25 d. dekretu Nr. 1K-446 paskirtas aplinkos ministru.

Pareigas pradėjo eiti: 2025 m. rugsėjo 26 d.

Povilo Poderskio paskyrimas kancleriu:

Naujojo aplinkos ministro 2025 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. AMP1-87.

Povilas Poderskis paskirtas Aplinkos ministerijos kancleriu nuo 2025 m. spalio 6 d.

8. Ministro statusas ir funkcijos

8.1. Ministras kaip valstybės politikas

Ministras yra valstybės politikas. Jis yra Vyriausybės narys ir atsakingas už jam pavestą valdymo sritį. Ministras vadovauja ministerijai politiniu lygmeniu. Jis sprendžia ministerijos kompetencijai priklausančius klausimus. Ministras nustato viceministrų ir ministerijos kanclerio administravimo sritis. Ministrą skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas Ministro Pirmininko teikimu.

8.2. Ministras kaip biudžetinės įstaigos vadovas

Ministras yra ne tik valstybės politikas. Jis pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymą vadovauja ministerijai politiniu lygmeniu ir formuoja valdymo srities politiką. Kartu jis yra ministerijos – kaip biudžetinės įstaigos – vadovas.

Vadovaudamasis Biudžetinių įstaigų įstatymu, ministras vykdo įstaigos vadovo funkcijas:

- Organizuoja ministerijos darbą, siekiant įgyvendinti nustatytus tikslus ir funkcijas;
- Užtikrina teisės aktų ir ministerijos nuostatų laikymąsi;
- Priima į pareigas ir atleidžia valstybės tarnautojus bei darbuotojus;
- Tvirtina struktūrą ir pareigybių sąrašą;
- Nustato darbo apmokėjimo sistemą;
- Organizuoja finansinę apskaitą;
- Užtikrina racionalų lėšų ir turto naudojimą;
- Užtikrina veiksmingos vidaus kontrolės sistemos sukūrimą ir tobulinimą.

Taigi ministro vaidmuo yra dvejopas. Jis priima politinius sprendimus. Kartu jis realizuoja administracinę atsakomybę kaip biudžetinės įstaigos vadovas (vienasmenis valdymo organas).

8.3. VTEK pozicija dėl ministro statuso

Pati VTEK patvirtina ministro dvejopą vaidmenį. Ji teigia:

"Komisija atkreipia dėmesį į ministro ir ministerijos, kaip juridinio asmens, veiklos specifiką, jų tarpusavio santykius ir kompetencijas. Pagal Vyriausybės įstatymo 29 straipsnio 5 dalį ministerija yra biudžetinė įstaiga. To paties įstatymo 26 straipsnio 3 dalies 1 punktu reglamentuota, kad ministras vadovauja ministerijai (taip pat ir 29 straipsnio 4 dalis).

Vyriausybės įstatymo 31¹ straipsnyje nustatyta, kad ministerijos kancleris ministro priimamas politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas (1 dalis). Kancleris, be kita ko, kontroliuoja ir koordinuoja ministerijos struktūrinių padalinių veiklą, kontroliuoja ministerijos administracinę ūkinę veiklą ir t. t. (2 dalis)."

9. Ministro funkcijos kaip juridinio asmens valdymo organo

Ministras vykdo kompleksinę ministerijos kontrolę ir priežiūrą pagal Vyriausybės įstatymą, Biudžetinių įstaigų įstatymą ir kitus teisės aktus:

Strateginis valdymas:

- Priima sprendimus ir nustato prioritetus;

- Koordinuoja ir kontroliuoja visos sistemos veiklą;
- Priima galutinę atsakomybę už rezultatus;
- Formuoja tikslus ir vertina rizikas.

Vidaus kontrolė:

- Pagal Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymą užtikrina visos vidaus kontrolės sistemos sukūrimą, veikimą ir nuolatinį tobulinimą (nedeleguojama atsakomybė);
- Užtikrina vidaus audito nepriklausomumą;
- Priima sprendimus dėl audito rekomendacijų įgyvendinimo.

Finansinė priežiūra ir atskaitomybė:

- Pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą užtikrina ataskaitų rengimą, kokybę ir teikimą;
- Pasirašo ataskaitas, prisiimdamas atsakomybę už jose esančią informaciją;
- Užtikrina pavaldžių subjektų duomenų tikslumą po konsolidavimo.

Administracinė kontrolė:

- Tvirtina struktūrą ir pareigybių sąrašą, įskaitant kancleriaus pareigas;
- Nustato darbo apmokėjimo sistemą ir atlyginimus;
- Organizuoja viešųjų pirkimų vykdymą;
- Užtikrina asmens duomenų apsaugą ir kitų teisės aktų reikalavimų laikymąsi.

Visi šie veiksmai atitinka VPIDĮ 15 straipsnyje nurodytą „juridinio asmens veiklos priežiūrą ar kontrolę“.

10. Išvados

Išnagrinėjęs visas aplinkybes ir teisinį reguliavimą, darau išvadą, kad VPIDĮ 15 straipsnis tiesiogiai taikytinas Povilo Poderskio situacijai. Tai pagrindžia šie argumentai:

1. Ministras vykdytų juridinio asmens kontrolę ir priežiūrą

Ministras buvo vienasmenis juridinio asmens valdymo organas. Jis vykdytų ministerijos, kaip biudžetinės įstaigos, tiesioginę priežiūrą ir kontrolę.

2. Juridinio statuso pasikeitimas sukuria naujus teisinius santykius

Pasibaigus ministro įgaliojimams fundamentaliai pasikeitė jo teisinė padėtis:

- Jis prarado vienasmenio valdymo organo statusą;
- Pasibaigė jo įgaliojimai atstovauti juridiniam asmeniui;
- Juridinių asmenų registre buvo užregistruotas naujas įstaigos vadovas;
- Atsirado pareiga laikytis naujojo vadovo sprendimų.

Naujas įsidarbinimas toje pačioje institucijoje yra ne ankstesnių darbo santykių tęsinys, o naujų teisinių santykių atsiradimas. Tai, kad institucijos juridinio asmens kodas išlieka tas pats, nekeičia esmės – ministro santykis su šia institucija kardinaliai transformavosi iš valdančiojo į valdomąjį.

3. VTEK daugumos pozicija iš esmės pakeičia įstatymo tikslą ir sudaro sąlygas piktnaudžiavimui

VTEK daugumos teiginys, kad apribojimai netaikomi toje pačioje institucijoje, tiesiogiai prieštarauja VPIDĮ 15 straipsnio tikslui. Šis įstatymas skirtas:

- Užkirsti kelią interesų konfliktams;
- Užtikrinti, kad buvę aukšti pareigūnai nepasinaudotų savo ankstesne įtaka;
- Apsaugoti nuo situacijų, kai asmuo gauna naudą iš savo paties priimtų sprendimų.

4. VTEK daugumos aiškinimas panaikina įstatymo veiksmingumą

Priėmus VTEK daugumos logiką, VPIDĮ 15 straipsnio apribojimas ministrų atžvilgiu taptų beveik neveikiantis:

- Bet kuris ministras galėtų paskutinius mėnesiais „paruošti“ sau vietą ministerijoje;
- Stiprinti kanclerio, viceministro ar kitas pareigas sau palankia kryptimi;
- Po formalaus atsistatydinimo grįžti į tas pareigas be jokio atvėsimo laikotarpio;
- Sistemingai pasinaudoti savo buvusia galia.

Toks rezultatas akivaizdžiai prieštarauja įstatymų leidėjo tikslui. Jei įstatymas leistų tokią praktiką, jis būtų praradęs savo prasmę.

5. Įstatymo formuluotė neišskiria „tos pačios institucijos“ išimties

VPIDĮ 15 straipsnio tekste nėra jokios nuorodos, kad apribojimas netaikomas, jei asmuo lieka toje pačioje institucijoje. Priešingai – straipsnyje kalbama apie „juridinį asmenį“, nedarant jokių skirtumų:

„...baigęs eiti šio įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje nurodytas pareigas vienus metus negali eiti pareigų šiamo straipsnyje nurodytame juridiniame asmenyje...”

Žodis „šiamo“ reiškia tą patį juridinį asmenį, kurio atžvilgiu buvo priimti sprendimai. Tai gali būti ir ta pati ministerija. VTEK daugumos aiškinimas prideda išimtį, kurios įstatyme nėra – tai prieštarauja teisės aiškinimo principams.

6. Išimčių taikymo tvarka nebuvo laikytasi

VPIDĮ 18 straipsnio 1 dalis nustato aiškią tvarką išimčių taikymui:

- Asmuo turi pateikti prašymą Komisijai;
- Komisija turi įvertinti konkrečias aplinkybes;
- Sprendimas dėl išimties turi būti motyvuotas ir grindžiamas išimtinėmis aplinkybėmis.

Šiuo atveju:

- Jis nepateikė jokio prašymo dėl išimties;
- VTEK savo iniciatyva nusprendė, kad apribojimas netaikomas;
- Nebuvo atliktas individualus vertinimas.

Tokia tvarka pažeidžia įstatymo nustatytą procedūrą ir sukuria precedentą, kai Komisija „iš anksto“ atleidžia nuo atsakomybės, net negavusi prašymo.

Galutinė išvada

Vadovaudamasis išdėstytais argumentais ir galiojančio teisinio reguliavimo analize, tvirtai tikiu, kad VTEK turėjo pradėti tyrimą dėl Povilo Poderskio veiksmų atitikties VPIDĮ 15 straipsniui.

Gediminas Sakalauskas

2025 m. lapkričio 3 d.